

PIA ROSENBERGER

CAMILLE
CLAUDEL

RODIN MÚZSÁJA

Camille Claudel új utakon jár Rodinnel,
de a szerelme veszélybe kerül

Kossuth Kiadó

A fordítás alapja:
Pia Rosenberger: *Die Bildhauerin –
Mit Rodin begeht Camille Claudel neue Wege, doch ihre Liebe droht zu scheitern*
Aufbau Verlage GmbH & Co. KG, Berlin 2021

Fordította
Tuza Csilla

Szerkesztette
Bartók Flóra

Borítóterv és grafika
Bürosüd
www.buerosued.de

ISBN 978-963-636-339-0

Minden jog fenntartva

© Aufbau Verlage GmbH & Co. KG, Berlin 2021
(Published with Aufbau Taschenbuch; „Aufbau Taschenbuch”
is a trademark of Aufbau Verlage GmbH & Co. KG)

© Kossuth Kiadó 2024

© Hungarian translation Tuza Csilla 2024

Borítóképek:

© Malgorzata Maj / Arcangel

© Musée Carnavalet – Histoire de Paris

1. FEJEZET

Párizs, 1881. május

Párizs a napos tavaszi reggel ígéréteiben fürdött. A Szajna csillogott, és a fásorban a gesztenyék világra hozták fehér virágcsokraikat, mintha ünnepelni akarnák a mai napot. Camille Claudel sietősen haladt a Boulevard du Montparnasse-on, és mint általában, most is elrejtette enyhe sántítását. Ez a kék, gondolta. Párizs felett az ég sokkal világosabb volt, mint a szülőfalujában, Villeneuveben. Camille-nak sietős dolga volt. A város annyi lehetőséget kínált! Ma nekilát meghódítani Párizst. És az első állomása a Colarossi Akadémia volt.

Tizenhét éves volt, és éppen csak megérkezett vidékről. Minden eszközzel azért harcolt, hogy feljusson a metropoliszba. Habár Camille gyerekkora óta szobrászkodott, a családjából csak édesapja hitt a tehetségében. A tanára, Alfred Boucher meggyőzte apját, hogy támogassa makacs elsőszülöttjét, és felesége akarata ellenére segítsen neki a költözésben. Camille nagyot sóhajtott, és

szilárdan elhatározta, hogy mindenkit meggyőz a művészi tehetségéről.

Majdnem eltévesztette a Rue de la Grande-Chaumière-ba vezető kis utcát. És már itt is volt, az utcácska, amelyben a szorosan álló házak miatt árnyékot vetett a reggeli nap. Itt majd hasonló gondolkodásúakkal találkozhat. Sehol nem volt olyan sok műterem, mint a Montparnasse negyedben, amely még falusias jellegű, és viszonylag olcsó volt. Figyelmesen nézett végig a házak homlokzatán. Hol van pontosan az akadémia?

Az utca tele volt járókelőkkel, sokan festőeszközökkel szerelkeztek fel. Egy csoport angol lány céltudatosan ment el mellette. Biztosan ugyanaz az úti céljuk, mint Camille-nak. De mielőtt még utánuk mehetett volna, elbotlott egy piaci kofa taligájában, és szem elől tévesztette őket. A kofa siránkozott, Camille leporolta a szoknyáját, és elbűvölve körülnézett. Egy fiú lovat fogott egy szeszkocsi elé. A korom olyan feketére festette az arcát, mint amilyen fekete az áruja volt. Egy kislány karikat hajtott az utca sarában. Párizs néha sokkoló volt, és mégis mindig különleges. Mindegyiket meg tudnám formázni, gondolta Camille, és általuk a valóságot, amely az arcukon és a mozdulataikban tükröződik.

Éppen felegyenesedett, amikor megint összeütközött valakivel. Nogent-sur-Seine-ben nem volt hozzászokva ilyen nagy tumultushoz. Ezúttal azonban az idegen olyan hevesen rohant neki, hogy nagy ívben kirepült a kezéből a rajztömbje és a ceruzái, és a sárban landolt. Bravó!

Camille lehajolt, hogy összeszedje a holmiját, de a fiatalember gyorsabb volt. Már is letérdelt, mindent felnyalábolt, amit elért, és körülményesen törölgetni kezdte a zsebkendőjével a ceruzákat és a füzetet.

– Bocsásson meg, kérem! – Lendületesen felállt, és Camille kezébe nyomta a rajzeszközöket.

Camille köszönetet mondott, mire a férfi tökéletes meghajlást produkált.

– Szolgálatára, Mademoiselle! – Sötét haja és barna szeme volt. – Megkérdezhetném, hogy hívják, ha már ezen a szokatlan módon találkoztunk?

– Camille Claudel. – Pukedlizett, majd továbbsétált. Az idegen kérdés nélkül követte.

– Claudel? Az én nevem Claude. Achille-Claude Debussy. Milyen különös véletlen! Szóval a Colarossi Akadémiára tart?

– Látszik rajtam? – kérdezte Camille gúnyosan. Hová menne a rajzeszközeivel, ha nem Párizs két privát művészeti iskolájának egyikébe, ahol nők is tanulhatnak?

– Természetesen – mondta Debussy. – Vagyis az ifjú álmodozókhoz tartozik, akik művészek akarnak lenni. A legtöbbjük félúton megreked, és férjhez megy. – Vállat vont. – De hát mit várjon az ember? A nők állhatatlanok.

– Semmi esetre sem – válaszolta Camille felháborodva. És ha ő az első? Majd megmutatja, hogy nők is lehetnek művészek, és csinálhatnak karriert.

Camille alaposabban szemügyre vette a fiatalembert. Alig idősebb nála, és milyen nagy szavakat használ!

– Szóval, bármi áron ki akar tartani? – kérdezte a férfi.
– Röögös útja lesz.

– Maga aztán tudja. – Camille-nak semmi kedve sem volt hozzá, hogy rögtön az első nap hagyja egy ilyen károgó varjúnak, hogy elrontsa a hangulatát. És mégis. Amikor a férfi közelebb intette, nem tudott ellenállni.

– Mennyi idős, ha kérdezhetem?
– Tizenhét – felelte Camille. – Sietnem kell. Várnak.
– Istenem, ilyen fiatal, és máris festő! Habár vannak néhányan, kevesen...

– Nem vagyok festő. Szobrász vagyok.
A fiatalember rábámult.
– Ez aztán bátorság! Agyaggal és nagy kődarabokkal munkálkodni!

– Ó, igen – mondta Camille szárazon. Nem hiányzott belőle sem az érvényesülés képessége, sem a fizikai erő. Ezt mind a szülei, mind a testvérei, Louise és Paul is jól tudta. Sőt azt állították, hogy Camille évekig zsarnokoskodott felettük a művészetével, és elkobozta a tűzhelyet, hogy kiégesse az agyagszobrait. Camille nem értette. Persze hogy használnia kellett a tűzhelyet! Ettől eltekintve csak arra kérte őket, hogy a vázlatait nedves ruhával takarják le, és az aligha volt túl nagy kérés.

Debussy szemtelenül mustrálgatta őt.
– És ráadásul gyönyörű szép. Egy angyal keresztet az utamat, hogy a lábam elé dobja a vázlatfüzetét.
– Meghajolt, és az épület homlokzatára mutatott, amely előtt álltak. – Voilà! Megérkezett. A Colarossi Akadémia. Sok szerencsét az útján, Mademoiselle! Szüksége lesz rá.

– És magának mi a foglalkozása? – kérdezte Camille. Adósa volt néhány információval, miután ő annyi mindent elmondott magáról.

Másodszor is fejet hajtott.

– Zongorista vagyok, és az égi zene szféráiban mozgok. Ezután majd Oroszországba megyek, ahol a megbízóm pimasz lányainak fogom megtanítani, hogyan kínozzák a zongorájuk billentyűzetét.

Egy elegáns meghajlás után eltűnt a tömegben. Camille utánanézett. Sármos volt, meg kell hagyni. De ez most igazán nem fontos. A háta mögött volt az épület: Rue de la Grande-Chaumière 10. A Colarossi Akadémia.

A bejárat előtt állt, és alig hitte el, hogy sikerült. Végre, gondolta. Évekig álmodott erről a napról. Határozottan simította le a kabátját, kinyitotta a masszív ajtót, és belépett az előcsarnokba, amely visszhangzott a sok ember beszélgetésétől. Innen indult a kovácsoltvas korláttal díszített lépcső az emeletre.

Camille kérdezősködött, míg megtalálta a rajztermet. Emlékeztette magát, hogy nincs oka aggódni. Szaporán vette a levegőt, mert erősen zakatolt a szíve, majd belépett.

A nagy teremben néma csend honolt. Egy kereken húsz diákból álló csoport egy térdnadrágos fiatal férfit rajzolt, vörös mellénye és fekete kalapja volt. Egy torero, aki úgy tűnt, unatkozik. Amikor kinyílt az ajtó, húsz szempár fordult Camille felé, néhányan kíváncsiak voltak, néhányan mérgesek, mert megzavarta a koncentrációjukat. A torero kihasználta a szünetet, és megvakarta

az orrát. A docens felnézett az újságból. Camille vágyakozva gondolt házitanítójára, Monsieur Colinra, akinek mindig volt rá ideje.

– Mi szél hozta, Mademoiselle?

– Bejelentkeztem. Camille Claudel. – A hangja reszelős volt az izgalomtól.

A tanár átfutotta a listát. Talán meg akart győződni róla, hogy az apja előre befizette a havonta esedékes negyven frankot. Louis-Prosper Claudel panaszkodott az ár miatt, de végül beleegyezett, mert ez mégis kevesebb volt, mint amit a Julian Akadémia kért volna. Habár annak jobb híre volt, a női hallgatóktól a dupláját kérték, mint amit a férfiaktól.

– Ó, igen, itt van! Keressen egy helyet, és lásson neki. A nevem Monsieur Leblanc.

Miközben a tanár visszatért az újságjához, Camille átnyomakodott a tömegben, és elfoglalta az utolsó szabad helyet. A mormogás elhallgatott, és a helyét gyanakvó csend foglalta el, amikor a hallgatók ismét a rajztömbre és a büszke toreróra koncentráltak, aki megint felvette a pózt. A modellkedéshez nem mindenki értett. Egy félóra elteltével minden beállítás elviselhetlenné vált, ezt Camille a testvéreitől tudta, akik már álltak neki modellt.

Kipakolta a rajzfüzetét, és megállapította, hogy alig lát valamit a társai feje felett. Igen, félig fel kell állnia, ha megfelelő rálátást szeretne a toreróra. Előtte egy fiatalember ült, akinek széles válla elfogta előle a kilátást. Egyszerűen őt is lerajzolhatnám, nem kell mindjárt

az elején negatívan feltűnősködni. Egy bika nyaka is lehet elbűvölő. Nem, gondolta, majd felállt, határozottan megfogta a székét, és előrement az első sorba. A társai félrehúzódtak. A székek csikorgása akaratlan mormogással járt együtt.

– Excusez-moi! – Elöl, két fiatal nő között volt egy kis rés. Camille kiszorított magából egy mosolyt, amikor beállította oda a székét.

– Avec plaisir – mondta az egyik lány brit akcentussal.

Készséggel csináltak neki helyet. A Camille jobbján ülő nő szőke fürtjeit divatosan felfésülte a feje búbjára, a másiknak vörösés haja volt, amelyet kontyba tűzött a tarkóján. Camille keze gesztenyebarna copfjára vándorolt, amely nem volt különösebben rendezett. Felesleges fáradozás volt kifésülni a haját, mert az ugyanolyan kevésbé hajlott az utasításokra, mint a gazdája. Az angolok ruházata is divatos volt. Feszengve üldögéltek a turnűrön, amely a szoknyájuk hátulján, éppen ülőmagasságban dudorodott. Ehhez a kiegészítőhöz hihetetlenül vékonyra fűzött derék is társult. Milyen kényelmetlen, gondolta Camille. Fehér blúzában és sötét szoknyájában úgy érezte, a mellette ülő nők felette állnak, és ráadásul úgy, hogy ő párizsi nő, még ha vadonatúj is.

Gazdag semmirekellők, gondolta. Valószínűleg nem is veszik komolyan az egészséget, hanem azokhoz a tege-rentűli, gondtalan fiatal nőkhöz tartoznak, akiknek a jó módú családjuk még egy tanulmányutat fizet az es-

külvő előtt. Ó, ne, futott át Camille fején, most én is olyan előítéletes vagyok, mint Monsieur Debussy.

Mindennek ellenére mély benyomást tett rá társnői barátságossága. Ezenkívül végre szabad rálátása volt a jó felépítésű toreróra. Amikor ránézett, a férfi hanyagul rákacsintott. Camille elrejtette pirulását, kinyitotta a füzetet, és elkezdte a rajzot, olyan nagy méretben, mint a lap. Nemsokára annyira elmerült a munkában, hogy már semmi mást nem érzékelt maga körül, mint a papíron suhanó ceruzát. Javított, néhány vonalat kitörölt, és nem is vette észre, hogy a szénből mellesleg már az arcára is került valamennyi. Az idő gyorsan repült, Camille elemben volt.

Végül Monsieur Leblanc zizegve becsukta az újságját, hogy végigmenjen a hallgatók között. Miután egyiknek-másiknak suttogva adott utasítást a javításokra, megállt Camille mögött, és átnézett a válla felett. A következő ceruzavonás persze mellément. Camille nyugalmat erőltetett magára.

– Merész – kommentálta a professzor.

Ez egy dicséret akart lenni?

– Igen? – kérdezte a lány reménykedve.

– Nagyon jól eltalálja a modellt. Az arányait. Hallott már a nyolcrészes arányelméletről?

– Természetesen – felelte felháborodottan.

– Maga úgy rajzol, mint egy férfi, Mademoiselle, naturalistán, nagy vonalakban. Egy kissé elnagyoltan. Nem figyel a részletekre.

Camille nem tudta, mit gondoljon ezekről a szavakról. Az angolok mellette izgatottan füleltek, éppúgy, mint az osztály többi része. Az egész teremben csend uralkodott, amikor Camille aznap már másodszor a figyelem középpontjába került.

Hallotta, ahogy a tanár a háta mögött hangosan lélegzik.

– Mondja, mit vár attól, hogy a Colarossi Akadémián tanul, Mademoiselle?

– Claudel – mondta Camille. – Szobrász vagyok.

A sorok között suttogás kezdődött. Nem azt mondta, hogy szobrászatot tanul, mert már nem volt kezdő. Teljes szívéből szobrász volt, sculptrice, és soha nem lesz más. A szobrászat volt a kezdet, az élet forrása. Ha nem formázhat, akkor megszűnik létezni.

De ezt Monsieur Leblanc soha nem értené meg. Ehelyett szelíd hangon tovább beszélt, mintha Camille gyerek lenne, akit le kell nyugtatni. Ha azt hiszi, hogy el tudja tántorítani, hát hatalmasat téved.

– Ó, tényleg? Gondolja meg még egyszer. Ez a cipő túl nagy magának. Egyetlen olyan művészet sincs, ahol a nő annyira ellentmondana önmagának, mint a szobrászat. Nem szabad figyelmen kívül hagynia a dekoratív összetevőt. A szentimentálisra gondolok, Mademoiselle, ez a gyengébbik nem ereje. Mintázzon csak meg dolgokat, ha nem bírja abbahagyni, de gyümölcsöket és virágokat, dekorációnak. Ezt jobban el is tudja adni. Vagy fessen vízfestékekkel lágy, illatos tájképeket. Ez a leendő férjének is becsületére válik.

A Camille mellett ülő angol lány a markába prüszkölt.

Camille elhatározta, hogy bármi mást csinál, mint ezt. Monsieur Leblanc majd csodálkozni fog, ha meglátja a munkáit a „Salon” éves kiállításán, és ő besöpri érte a díjakat és a dicséreteket. Valamikor majd elsőként a nők közül elnyeri a Prix de Rome-ot, és ez minden ajtót megnyit előtte.

Nem sokkal később már vége is volt az órának. A modell, egy magas, barna göndör hajú fiatalember, akit a többiek Umbertónak hívtak, megkönnyebbülve szállt le az emelvényről. Camille összepakolt, és a tülekedéssel együtt elhagyta a termet. Amikor a tömeg gyérülni kezdett, észrevette, hogy az angol lányok rá várnak a folyosón.

– Na, itt van – mondta a szőke. A francia kiejtése kicsit darabos volt, mintha minden egyes szóra koncentrálnia kellene.

– Szívesen megismernénk egy kicsit jobban. – Kezet nyújtott. – A nevem Amy Singer, ő pedig Emily Fawcett.

Camille azzal a kínos félszeggel üdvözölte a lányokat, amely mindig elfogta, ha nem a művészetről volt szó.

– Maga – hogy is mondják? – imponált nekünk – mondta Amy mosolyogva.

– Olyan ambiciózus volt, és kiállt Monsieur Leblanc ellenében – tette hozzá Emily. – While he was talking so much nonsense.*

* Mert annyi hülyeséget mondott.

Camille, aki nem értett angolul, hirtelen a két lány között találta magát, akik belekaroltak. Hagyta magát elragadni, miközben a két angol tovább csevegett. Két perc múlva már egy kis kávéházban ültek az akadémia mellett, bort, sajtot és bagettet rendeltek. Umberto csatlakozott hozzájuk, és kimerülten rakta fel a lábát egy székre.

Camille körülnézett. A koszos ablakon át szomorú fény pislákolat befelé, az asztalok ragadtak a kiömlött bortól. A szomszéd asztalnál egy öreg férfi ült kopottas öltönyében, és egyik abszintot a másik után hajtotta fel, majd az ajtóhoz imbolygott. Más asztaloknál művészek ültek, akik ledér nőkkel szórakoztak. Az egyik nőnek még a harisnyakötője is kilátszott, amikor felhúzta a szoknyáját a combja fölé. Te jó ég!

Camille nyugtalanul izgett-mozgott a székén. Ha az anyja tudná, hogy kávéházakban üldögél, még akkor is, ha tiszteletre méltó angol polgárlányokkal, minden további szórakozást megtiltana neki. Aznap reggel Camille alig tudta kiimádkozni belőle, hogy elengedje egyedül az akadémiaira. Mindenki tudta, hogy a Rue de la Grande-Chaumière-n egyik szórakozóhely a másikat érte, köztük a Bal Jardin, ahol a művészek és modelljeik táncmulatságokat rendeztek. Kánkán, a legfelháborítóbb minden tánc közül – Madame Claudel csak suttogva ejtette ki a nevét.

Camille nem ellenkezett azzal a megjegyzéssel, hogy ez a környezet éppen annyira illetlen, mint egy idegen

fiatalember társasága. De ha már itt volt, akkor igazán koccinthat a többiekkel.

– À votre santé – mondta, és mindenki koccintott.

– Mi is szobrászok akarunk lenni – magyarázta Amy. Píszé orra és könnyed, gömbölyű pofija miatt még inkább gondtalannak tűnt.

– Valóban? – kérdezte Camille meglepetten.

– Ha! – szólt közbe Umberto. – Nagyon nőies foglalkozás! – Camille hirtelen szívből kívánta, hogy markáns arcvonásait mellszoborba önthesse. A sok barázdát és a merész arckifejezést.

– Yes – válaszolta Amy mosolyogva. – Együtt tanultunk a National Art Training Schoolon South Kensingtonban. A családomnak van egy gyára, ahol... – Emilyre nézett, aki jobban beszélt franciául.

– Művészi munkákat öntenek bronzba – egészítette ki Emily rövid gondolkodás után.

– Frome-ban – mondta Amy. – Meg kell tanulnom, hogyan működik. My father is John Webb Singer.*

Camille hitetlenkedve nézett rá. Lehetséges, hogy a két lány hozzá hasonlóan ugyanahhoz a dologhoz vonzódik? Azt hitte, ezzel egyedül van az egész világon. És Amy majd egyszer szakértő módon használja a tudását. Az apjának öntőműhelye van, és azért küldte ki a világba, hogy elsajátítsa a szükséges ismereteket.

Amy, Emily és még Umberto is magabiztosnak tűnt. Camille egy kicsit irigyelte a világra való nyitottságukat.

* Az apám John Webb Singer.

Miért ilyen félénk? Ha lépést akar tartani velük, legalább meg kell erőltetnie magát. Egy pohár olcsó bor később azután minden kétségét félresöpörte, és a többiekkel való együttlét igen jól sikerült.

– Azt gondoltam, aktmodellekkel dolgozunk.

Umberto a tenyerébe támasztotta a fejét, és nevetett.

– Nem ismered a kompromisszumot, ragazza.*

– Majd aktokat is tanulmányozunk – magyarázta Amy. – Habár Monsieur Leblanc a legszivesebben megtiltaná nekünk. Az esti órákon. So notorious.**

– Nekem is ott kell lennem – mondta Camille.

– A nők Párizsban csak a Julian és a Colarossi Akadémián rajzolnak élő aktmodelleket – vélte Umberto. – A férfiak az Állami Akadémián, az École des Beaux-Arts-on botrányosnak tartják. Már azt is eléggé elítélik, ha a nők a Louvre antik gyűjteményét látogatják. – Hatalmas önbizalommal nyújtózkodott. – Én ugyanis modellként mindenhol dolgozom, és Párizs minden művészt ismerem.

– Umberto a legnagyobb, hogy is mondják, blabbermouth – mondta Amy.

– Fecsegő – fordította le Umberto jókedvűen, bár Camille mindent inkább elhitt volna róla, minthogy beszél angolul.

A társnőitől megtudta, hogy a férfi Nápolyból jött. Magabiztosan rázta a fejét.

* kislány

** Ilyen híre van.

– Az aktrajzolás fontos, ha az ember meg akarja ismerni egy ember anatómiáját. Felöltözve csak sejteni lehet, hogy néz ki a test.

– Exactly* – értett egyet Emily. – De ezt mondd a férfiaknak. Lehetetlennek tartják, hogy nők meztelen modellel dolgozzanak, meg is akarják tiltani. For ever.**

– A férfimodellek reakciója is egyértelmű – vetette közbe Umberto. A lányok, Camille-t is beleértve, belenevettek a borukba.

– Especially yours*** – mondta Amy szárazon. – Mit mondanak rólad? Naplopó? De neked, Camille, you don't have any other opportunities.**** Az egyetem anatómiatermei is zárva vannak előtted. Meg kell elégedned a Colarossi Akadémia olcsó pótlékaival. És mindezt csak azért, mert nő vagy.

– De akkor nem tudok tovább fejlődni, és a művészetem mindig egy helyben fog toporogni – állapította meg bátortalanul Camille. – Néma, merev és mozdulatlan. És mindezt csak azért, mert a férfiak félnek tőlünk.

Umberto durva kezét Camille kezére tette.

– Hogy ez ne történjen meg, ott van az esti kurzus az aktokkal. Eljössz, ugye? Akkor a művészeted majd beszélni kezd.

Camille határozottan bólintott. Az anyja tótágast áll, ha ezt megtudja. Camille még nem találta ki, hogyan

* Pontosan.

** Örökre.

*** Főleg a tiéd.

**** Neked nincs más lehetőség.

mondja el neki, hogy részt vesz egy ilyen kurzuson. Szükség esetén titokban tartja.

Ráadásul szörnyen hiányzott neki a plasztikák készítése. A bérlakás a Rue Notre-Dame-des-Champs-on csurig volt, és nem volt elég hely, hogy műtermet rendezzen be. Mivel apja többnyire Rambouillet-ban dolgozott, Camille az anyjával, a húgával, a tizenhárom éves öccsével, Paullal és két cseléddel osztozott rajta. Napok óta ezen a sajnálatos problémán gondolkodott. Hirtelen megtalálta a megoldást. Hát persze! Miért nem jutott eszébe korábban?